

ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของบัวที่มีคุณค่ามหาศาล บัวเป็นดอกไม้ที่อยู่คู่สังคมไทยมาช้านานจากในพุทธประวัติพบว่าบัว มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน และชาวพุทธนิยมใช้ดอกบัวบูชาพระ ตลอดทั้งใช้ในพิธีต่าง ๆ ในปัจจุบันบัวเป็นพืชหนึ่งที่ทุกส่วนของบัว เช่น ราก ต้นอ่อน ลำต้น ใบ ดอก เมล็ดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี นับว่ามีส่วนเป็นปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้วย เช่น อาหารได้แก่ ไหลบัว รากบัว ดอก เมล็ด มาประกอบอาหารหวาน รากบัวเชื่อม เมล็ดบัวลอยแก้ว น้ำรากบัว ขนมเค้ก ฯลฯ อาหารคาว ไหลมาแกง ผัด เกสรทำเมี่ยงคำ ใบใช้ห่ออาหาร ทำชาใบบัว ก้านใบ ก้านดอก สามารถใช้เส้นใยทำผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เช่น ทอผ้า เป็นเครื่องนุ่งห่มได้อย่างดี อีกเป็นยาสมุนไพร จึงมีการรวบรวมพันธุ์บัวหลวง โดยเก็บรวบรวมพันธุ์บัวหลวงทั่วภูมิภาคของประเทศรวบรวมไว้ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุง จำนวน 45 สายพันธุ์ได้คัดเลือกบัวหลวง จำนวน 10 สายพันธุ์ มีลักษณะเด่นและมีศักยภาพดี เช่น ดอกสวย มีกลิ่นหอม พORMดอกดี ดอกบานทนทาน ใบใหญ่ ดอกชูเหนือใบ ก้านใบยาวมีหนามน้อยถึงปานกลาง ฝักใหญ่เมล็ดโต มีเมล็ดมาก และขึ้นได้ดีทุกสภาพพื้นที่ จากการรวบรวมพันธุ์บัวหลวงของศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุง มีความสำคัญเป็นแหล่งศึกษาวิจัยบัว รวบรวมพันธุ์บัวทั่วภูมิภาคของประเทศ และได้ข้อมูลของบัวหลวงแต่ละสายพันธุ์ ที่เหมาะสมในสภาพพื้นที่จังหวัดพัทลุง พื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่อื่น ๆ บัวเป็นพืชทางเลือกสำหรับส่งเสริมการผลิตอีกพืชให้กับเกษตรกรจังหวัดพัทลุง และพัฒนาบัวให้มีความสำคัญในทางด้านการเกษตรและพัฒนาสู่ภาคอุตสาหกรรมต่อไป

วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

1. พันธุ์บัวหลวง 10 สายพันธุ์
2. หน้าดินนา
3. วงบ่อซีเมนต์ ขนาด 80 x 50 เซนติเมตร จำนวน 50 ท่อ
4. ป้ายบอกชื่อ
5. ปุ๋ยคอก
6. ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-16 และ 46-0-0

วิธีการ

คัดเลือกพันธุ์/สายพันธุ์บัวหลวงที่มีลักษณะเด่นและมีศักยภาพดีคือ ลักษณะดอกใหญ่ สีสวย เมล็ดต่อฝักมาก จำนวน 10 สายพันธุ์ โดยนำบัว 10 สายพันธุ์ปลูกลงในวงบ่อซีเมนต์ขนาด 80 x 50 ซม. สายพันธุ์ละ 5 บ่อซีเมนต์ โดยใส่หน้าดินผสมปุ๋ยคอก อัตราส่วน 2:1 ทุกบ่อซีเมนต์ โดยส่วนผสมดินกับปุ๋ยคอกไม่เกินครึ่งบ่อซีเมนต์แล้วเติมน้ำให้เต็ม และได้นำพันธุ์บัวหลวงทั้ง 10 สายพันธุ์ลงปลูกในสระขนาด 10 x 28 เมตร จำนวน 10 สระ ในร่องคู ขนาด 5 x 40 เมตร จำนวน 10 ร่องคู และปลูก 2 สายพันธุ์ ในแปลงนา จำนวน 2 ไร่ หลังจากปลูกไปแล้วประมาณ 15-20 วัน เริ่มใส่ปุ๋ยครั้งแรกในวงบ่อซีเมนต์ 30 กรัม/วงบ่อ ในสระและแปลงนา อัตราส่วน 25 กก./ไร่ ดูแลรักษาให้น้ำ ตัดแต่งใบและก้านใบ กำจัดวัชพืช และแมลงศัตรูบัว

เวลาและสถานที่

เริ่ม พฤษภาคม 2557 สิ้นสุด กันยายน 2558
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุง

ผลการทดลองและวิจารณ์

จากการออกรวบรวมพันธุ์บัวหลวงทั่วภูมิภาคของประเทศไทย จากภาคเหนือประกอบด้วย จังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิจิตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร จังหวัดยโสธร ภาคตะวันออกประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ภาคกลางประกอบด้วย จังหวัดนนทบุรี และภาคใต้ประกอบด้วยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลาและจังหวัดนราธิวาส สามารถรวบรวมสายพันธุ์บัวได้ทั้งหมด 45 สายพันธุ์ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สายพันธุ์บัวหลวงการออกรวบรวมพันธุ์จากสถานที่ต่างๆ ของประเทศไทย

ลำดับที่	พันธุ์/รหัส	ลักษณะดอก	แหล่งรวบรวม
1	SkL.Wh.Sto 53-02	สีขาว	อ.เมือง จ.สงขลา
2	SkL.Wh.Sto 53-06	สีขาว	อ.เมือง จ.สงขลา
3	Bang Pa-la Sto.53-28	-	อ.ฉลุง จ.สตูล
4	Bang Pa-la Sto.53-26	สีแดง	ต.ปกาศัย อ.เหนือคลอง จ.กระบี่
5	Bang Pa-la Sto.53-27	สีแดง	ต.ปกาศัย อ.เหนือคลอง จ.กระบี่
6	Bang Pa-la Sto.53-18	สีแดง	อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย
7	Bang Pa-la Sto.53-21	สีแดง	อ.เมือง จ.พิจิตร
8	Bang Pa-la Sto.53-16	สีแดง	ต.ค้ำน้ำแซบ อ.วาริชภูมิ จ.อุบลราชธานี
9	Bang Pa-la Sto.53-40	สีชมพู	จ.ชลบุรี
10	Bang Pa-la Sto.53-41	สีแดง	จ.ชลบุรี
11	Bang Pa-la Sto.53-45	สีแดง	อ.วังหิน จ.แพร่
12	Bang Pa-la Sto.53-13	สีขาว	ต.ตาลชุม อ.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี
13	Bang Pa-la Sto.53-05	สีแดง	ต.คูซอด อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ
14	Bang Pa-la Sto.53-10	สีขาว	อ.ธาตุพนม จ.นครพนม
15	PTL.R Sto.53-31	สีแดง	พรุณาแด่ ต.สมหวัง อ.กงหรา จ.พัทลุง
16	PTL.R Sto.53-32	สีแดง	พรุณาแด่ ต.สมหวัง อ.กงหรา จ.พัทลุง
17	PTL.R Sto.53-34	สีแดง	พรุณาแด่ ต.สมหวัง อ.กงหรา จ.พัทลุง

ลำดับที่	พันธุ์/รหัส	ลักษณะดอก	แหล่งรวบรวม
18	PTL.R.Sto.53-35	สีแดง	อ.ตะโหมด จ.พัทลุง
19	P.J.P.S:53-02	สีชมพู	บึงบัวสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
20	P.J.P.Wh.Sto.53-03	สีขาว	บึงบัวสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
21	Bang Pa-la Sto.53-01	สีขาว	ต.สามแยก อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
22	Bang Pa-la Sto.53-35	-	ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
23	PTL.R.Sto53-30	สีแดง	อ.บางแก้ว จ.พัทลุง
24	PTL.R.Sto53-30	สีขาว	อ.บางแก้ว จ.พัทลุง
25	PTL.R.Sto53-6	สีแดง	ต.ชัยบุรี อ.เมือง จ.พัทลุง
26	PTL.R.Sto53-26	สีแดง	ต.พญาขันธุ์ อ.เมือง จ.พัทลุง
27	PTL.Wh.Sto53-26	สีขาว	ต.พญาขันธุ์ อ.เมือง จ.พัทลุง
28	PTL.R.Sto55-01	สีแดง	ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
29	SKL.Wh.Sto55	สีขาว	ต.เกาะหมี่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
30	PTL.R.Sto55	สีแดง	บ.โนเชื่อน ต.ชัยบุรี อ.เมือง จ.พัทลุง
31	พังงา	สีแดง	จ.พังงา
32	Bang Pa-la Sto.53-31/1	สีแดง	จ.สกลนคร
33	Bang Pa-la Sto.53-31/2	สีแดง	จ.สกลนคร
34	NAR.R.Sto.54-02	สีแดง	อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส
35	กระบี่ Sto. 01-57	สีแดง	อ.คลองท่อม จ.กระบี่
36	PTL. Wh. Sto.02-57	สีขาว	ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
37	PTL.Wh.Sto.57-01	สีขาว	ต.ชัยบุรี อ.เมือง จ.พัทลุง
38	บัวหลวง หัวป่าเขียว	สีขาว	ต.หัวป่าเขียว อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
39	บัวหลวงทะเลน้อย	สีขาวซ้อน	ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
40	บัวหลวงทะเลน้อย	สีชมพูซ้อน	ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
41	บัวหลวง ม.ทักษิณ	สีชมพู	ต.ป่าพะยอม อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง
42	บัวหลวงคลองพลู้ง	สีชมพูซ้อน	ต.ฝาละมี อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง
43	บัวหลวงวัดบางขาน	สีชมพู	ต.ฝาละมี อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง
44	บัวหลวง	สีขาว	ต.จงเก อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง
45	บัวหลวง	สีขาวซ้อน	ต.ฝาละมี อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง

เมื่อนำมาปลูกรวบรวม ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุงได้คัดเลือกบัวหลวงจำนวน 9 สายพันธุ์ที่มีศักยภาพดี มีลักษณะเด่น ได้แก่ PTL.R.Sto.52-06 (แดงพัทลุง), PTL.R>Sto.52-07 (แดงทะเลน้อย),

NAR.R.Sto.01 (แดงนราธิวาส), PTL.Wh.Sto.53-16 (ขาวพญาขัน), PTL.Wh.Sto.53-16 (แดงพญาขัน), PJR.53-01(แดงประจวบคีรีขันธ์), PJ.Wh.Sto.54-02 (ขาวประจวบคีรีขันธ์), SKL.Wh.Sto.54-02 (ขาวสงขลา อ.หาดใหญ่) และ Bang Pa-La Sto.53-45 จากพันธุ์ที่คัดเลือกจะดูจากรูปทรงดอกดี ใบใหญ่ ก้านใบมีหนามน้อยถึงปานกลาง ฝักใหญ่เมล็ดโตมีจำนวนเมล็ดต่อฝักมากให้ผลผลิตยาวนาน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สายพันธุ์บัวหลวงที่มีศักยภาพดี และมีลักษณะเด่น จากการคัดเลือกโดยศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพทลง

ชื่อพันธุ์/สายพันธุ์	ลักษณะเด่น										
	ใบอ่อน	ใบแก่	ขอบใบ	ก้าน	ดอกตูม	ดอกบาน	ฝักอ่อน	ฝักแก่	ตำแหน่งฝังตัวของเมล็ด	เมล็ด	จำนวนเมล็ดต่อฝัก
1. บัวหลวงแพร์.เบอร์ 45 (Bang Pa-La Sto.53-45)	สีเขียวอ่อนปนแดง	สีเขียวกลมสองพู	ยกตัวเป็นคลื่น	มีหนามปานกลาง	ป้อม	คล้ายขาม สีชมพูแดง สะดุดตา	สีเหลืองขอบเขียว รูปกรวย	รูปครึ่งวงกลม	เมล็ดจมพอดี ผิวหน้าตัดของฝัก	กลม	8-25
2. บัวหลวงขาวสงขลา (SKL.Wh.Sto.54-02)	สีเขียวอมเหลืองแดง รูปร่างใบกลมสองพู	สีเขียว ด้านล่างใบสีเขียวอ่อน เส้นใบนูน รูปร่างกลมสองพู	ยกตัวเป็นคลื่น	มีหนามปานกลาง	ป้อม	คล้ายขาม กลีบดอกสีขาวปลายกลีบมน	สีเหลืองอมเขียว รูปกรวย	รูปแผ่นค่อนข้างวงกลม	เมล็ดจมพอดี ผิวหน้าตัดของฝัก	รูปร่างขอบขนาด	25-30
3. บัวแดงทะเลน้อย (PTL.R>Sto.52-07)	สีชมพูแดงรูปร่างกลมสองพู	สีเขียว ด้านล่างสีเขียวอ่อน เส้นใบนูน รูปร่างกลมสองพู	ยกตัวเป็นคลื่น	มีหนามปานกลาง	ป้อม	คล้ายจาน สีชมพูแดงเข้ม เกสรตัวผู้สีเหลืองเข้ม	สีเหลืองรูปกรวย	รูปแผ่นครึ่งวงกลม	เมล็ดจมพอดี	รูปรี	15-25

ชื่อพันธุ์/สายพันธุ์	ลักษณะเด่น										
	ใบอ่อน	ใบแก่	ขอบใบ	ก้าน	ดอกตูม	ดอกบาน	ฝักอ่อน	ฝักแก่	ตำแหน่งฝังตัวของเมล็ด	เมล็ด	จำนวนเมล็ดต่อฝัก
4. บัวหลวงแดงพญาชั้น (PTL.R.Sto.53-16)	สีเขียวอ่อน รูปร่างกลมสองพู	สีเขียวเข้ม ด้านล่างใบสีเขียวอ่อน รูปร่างใบกลมสองพู	เรียบยกตัวเป็นคลื่น	มีหนามปานกลาง	ป้อมมาก	คล้ายลูกบอล สีแดง กลีบดอกสีขาวมาก	รูปร่างเหมือนระฆัง	รูปร่างเหมือนถ้วย	โผล่บางส่วน	รูปรี	เมล็ดลีบ
5. บัวหลวงขาวพญาชั้น (PTL.Wh.Sto.53-16)	สีเขียวอ่อน รูปร่างกลมสองพู	สีเขียว ด้านล่างใบมีสีเขียวอ่อน รูปร่างใบกลมสองพู	เรียบยกตัวเป็นคลื่น	มีหนามปานกลาง	ป้อมมาก	คล้ายลูกบอล สีขาวซ้อนมาก	รูปร่างเหมือนระฆัง	รูปร่างเหมือนถ้วย	โผล่บางส่วน	รูปรี	เมล็ดลีบ
6. บัวแดงพัทลุง (PTL.R.Sto.52-06)	สีเขียวอ่อน	สีเขียวใบกลมสองพู	ยกตัวเป็นคลื่น	มีหนามปานกลาง	ป้อม รี	คล้ายจาน สีชมพูอ่อน	สีเหลือง รูปกรวย	รูปครึ่งวงกลม	เมล็ดจมพอดีกับผิวหน้าตัดของฝัก	กลม	15-25
7. บัวหลวงแดงนราธิวาส (NAR.R.Sto.01)	สีเขียวอมแดง รูปร่างใบกลมสองพู	สีเขียวเข้ม ด้านล่างใบสีเขียวเข้ม เส้นใบนูน ใบกลมสอง		ก้านมีหนามปานกลาง	ทรงรูปไข่	คล้ายขาม สีชมพูเข้ม กลีบดอกรูปร่างรี ปลายกลีบแหลม ดอก	สีเหลือง รูปทรงคล้ายกรวย	รูปทรงแผ่นครึ่งวงกลม	เมล็ดจมพอดี	รูปรี	8-22

ชื่อพันธุ์/สายพันธุ์	ลักษณะเด่น										
	ใบอ่อน	ใบแก่	ขอบใบ	ก้าน	ดอกตูม	ดอกบาน	ฝักอ่อน	ฝักแก่	ตำแหน่งฝังตัวของเมล็ด	เมล็ด	จำนวนเมล็ดต่อฝัก
		พู				แบบปทุม					
8.บัวหลวงขาวประจวบฯ (PJ.Wh.Sto.54-02)	สีเขียวเข้ม รูปร่างใบ กลมสอง พู	สีเขียว รูปร่างกลม สองพู	เรียบยก ตัวเป็น คลื่น	มีหนาม ปาน กลาง	ป้อม	คล้ายขาม	สีเหลือง รูป กรวย	รูปถ้วย	เมล็ดจมพอดี กับผิวหน้าตัด ของฝัก	กลม	-
9.บัวหลวงแดงประจวบฯ (PJR.53-01)	สีเขียว อ่อน รูปร่างใบ กลมสอง พู	สีเขียว รูปร่างกลม สองพู	ยกตัวเป็น คลื่น	มีหนาม ปาน กลาง	ป้อม สี ชมพู	คล้ายขาม	สีเหลือง รูป กรวย	รูปถ้วย	เมล็ดจมพอดี กับผิวหน้าตัด ของฝัก	กลม	-

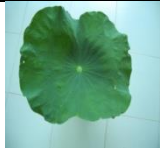

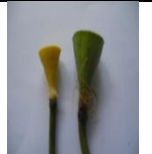

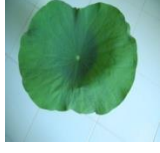

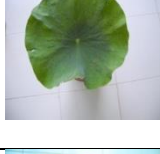
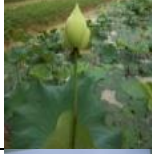

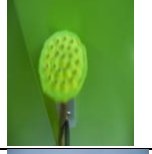
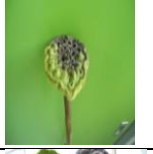

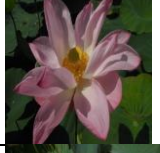

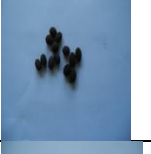
สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การปลูกรวบรวมพันธุ์บัวหลวงไว้ทั้งหมดจำนวน 45 สายพันธุ์ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มสีของดอกคือขาวและชมพู-แดง มีทั้งดอกซ้อนและไม่ซ้อน ศึกษาลักษณะเด่นของสายพันธุ์บัวทั้งสองกลุ่ม ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุงได้คัดเลือกสายพันธุ์บัวที่มีศักยภาพไว้ 9 สายพันธุ์ ได้แก่ สายพันธุ์ PTL.R.sto. 52-06, PTL.R.Sto.53-16, PTL.R.sto. 52-07, NAR.R.sto.01, PTL.WH.sto.53-16, PJR.-53-01, PJ.WH.STO-54-02, SKL.WH.STO.54-02 และ BANG PA-LA STO.53-45 ซึ่งสายพันธุ์บัวทั้ง 9 สายพันธุ์มีศักยภาพดีสามารถแนะนำและส่งเสริมการปลูกบัวตัดดอกและบัวผลิตเมล็ดได้ แต่ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมทางด้านการนำปัจจัยด้านการผลิตบัวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ต่างๆของจังหวัดพัทลุงและพื้นที่อื่นๆโดยการนำเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตรมาปรับใช้เพื่อช่วยให้เกษตรกรผู้ผลิตบัวในพื้นที่ดังกล่าวได้ผลิตบัวที่มีคุณภาพ และสามารถช่วยเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของบัวในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2555. มหัศจรรย์สีสันพรรณบัวเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม. หน้า 1- 20.

ภาพผนวก

ชื่อสายพันธุ์บัว	ใบ	ดอกตูม	ดอกบาน	ฝักอ่อน	ฝักแก่	เมล็ด
1. บัวหลวงแพร่. เบอร์ 45 (Bang Pa-La Sto.53-45)						
2. บัวหลวงขาว สงขลา (SKL.Wh.Sto.54-						
3.บัวแดงทะเลน้อย (PTL.R>Sto.52- 07)						
4. บัวหลวงแดง พญาขัน (PTL.R.Sto.53-						
5.บัวหลวงขาว พญาขัน (PTL.Wh.Sto.53-						
6.บัวแดงพัทลุง (PTL.R.Sto.52- 06)						
7.บัวหลวงแดง นราธิวาส (NAR.R.Sto.01)						
8.บัวหลวงขาว ประจวบฯ (PJ.Wh.Sto.54-	